

САҢА ОЛОХ

Чурапчы улуунун хаһыата

ХАҢЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

2004 сыл
МУУС УСТАР
20 КҮНӨ
ОПТУОРУЧНУУ
№ 45
(9106)

УОРБАҔА – КЫРЫЫ УЧААСТАКТАР СПАРТАКИАДАЛАРА

ХАЙДАХ ОЛОРБУНУЙ, УОРБА?

Уорба – көбүс-көнүтүк тыгыллар биір улууссаны сэлэлиин түөрт уонна дыһылээх учаастак. Баһылыгынан аһанан үлэлиир П.П. Старостин биһигини үөрэ-көтө көрсөн учаастагы көрдөрдө. Манна барыта алта уонча киһи олорор, быһбардааччытын аһсаана 36 киһи, 10 оҕо үһүяаҥҥа сылдьар, 11 оҕо алын кылаастаах оҕуулаҕа үөрэнэр. Учаастак сүрүн тэрилтэлэринэн үһүяан, оҕуула, ларек, кулууп уонна библиотэка, АТС буолаллар. Олохтоохтор “күөх экремынан” ОРТ каналын көрөллөр, сотору кэминэн передатчига аҕалылынарына аны “Саха сирэ” ННБК биһирээрин көрөр буолуохтара. Учаастак урдүнэн икки точкалаах телефон баар, бу кэңэттилэн 12 точкалаах АТС туруоруллуохтаах эбит. Ити курдук, олох хаамытын быһытынан, сыйыа-бааһа учаастак сайдар сабактара арыллан иһэллэр.

Үһүяан туспа дыһыа туар. Оттон кулууп, оҕуула, ларек бары биһирэ бааллар.

Дирингизэби эргин предпрятиетин иһинэн аһыллан үтүс сылын үлэлиир ларек атылааччыта Раиса Ивановна Степанова. Килиэптэрэ Дирингизэ кэлэр эбит. Ону, сүрүнүнэн, бэйэлэрэ баран аҕалаллар, оттон күйүн-саас суол алдынан баһана, олохтоохтор бэйэлэрэ астаналлар. Күннэтэ туһанылар араас бородуктаны кытары норуот туттар табаара син барыта баар. Бэл диэтэр, манна маһаһынарга төрүт суох ныйраһ эмэр суоҕата уонна маһыла баар эбит. Бэйэ өҕөрөн туттарбытыттан сүтэ уҕа, быыргак бааллар. Быһата, эргин бу туочуката дыһыа-сэргэ туһалаах буолаарай диян тэриллибит.

Библиотека. Хадаардаагы сельскэй библиотека иһинэн тэриллибит, фондатыгар 300-чэ кинигэлээх филиалга ставка агарыгар Прасковья Ивановна Сергеева библиотекардыр. Кулуупка табыгастаах туар сирэ суох буолан (хатанар хосторугар АТС аппаратура ууруллубут), дыһыттар үлэлиир. Быйга биһирэ Хадаарга баран кинигэлэрин уларытан кэлэр. Былааннаах үлэтин быһытынан, үһүяаҥҥа, оҕуулаҕа сылдьан библиотечнай дырыктары ытар.

Кулууп уонна эмиз да спортнай салаа быһытынан туһаныллар үтүн субурҕа дыһыа “Дыһөгөй” бөлөх музыкана Александр Иванов директордыр. “Дыһөгөй” бөлөх (сал. А. Е. Луковцев) кыһамнытынан булуллубут музыкальнай аппаратурадаахтар. Хас субуота ахсын манна сыннылан кыһэлэрэ ытыллаллар.

Учаастак кэскилин түстээчилэр – үһүяан уонна оҕуула. Үһүяан манна 1990 сыллаахха саҥа аһыллыбыт. 1996 сыллаахха билигин үлэлиир олорор дыһыттар киирбиттэр. Барыта 10 иитиллээх-чылээх үһүяан 5 үлэһиттээх: 2 иитээчи, 2 няня уонна тех-үлэһит. Соһуумай – бары ставка агарыгар сылдьаллар. Иитээчи Клавдия Ефимовна Прокопьева биһигини баһыныран тэрилтэтин көрдөрдө. Эт-хаан өттүнэн эрчийиһэ аһан икки маат уонна үс төгүрүк иһэри бэйэ-бэйэлэригэр хатыһыныран оҕуулуллубут тренажер бааллар. Балтараатыттан саҕалаан оҕуулаҕа киирэр дээрси саастаах оҕолору программа быһытынан саастылаахта-

“Кыра оҕо кыһалбата да кыра” диян өс номоҕун сорохтор бүтүн нэһилиэк олоҕор-дьаһаҕар сөрүү тутан, “кыра учаастак кыһалбата да кыра буоллаҕа эбээт, улахан курдук үһүө” диян олус быһаччы этэн кэбиһээчилэр. Ити эрэри, биһирэ эргитэ санаан көрдөххө, тыа сиригэр олорор дыһыа-сэргэ бөһүөлктэрэ төһө бөдөнүттэн дуу, кыратыттан дуу тутулуга суох аһыыр-таннар туһугар күннээби кыһалгаларын быһаараары биһирэ тэҥник түбүгүрэллэр. Кырдыга да, от-мас үлэтэ, дыһыл кэмин түбүктэрэ кими даһаны тумна хаһпат. Нэһиликэни баһыар өттө үлэлээх-хамнастаах, туруктаах улахан тэрилтэлэрдээх, үтүс техникалаах, кыһтаах хаһаайыстыбалардаах, олохсуйбут үгэстэрдээх буоланнар, улахан нэһиликтэр баһаһыанналары, тэҥнээн көрдөххө, бидан ордугар тахсар.

Муус устар ый 14 күнүгэр Уорбаҕа кырыы учаастактар спартакиадаларыгар улуустан түөрт буолан: улуус баһылыгын социальнай болпуростарга солбуйааччы А.С.Иустинова, спортнай отдел начальнига Н.Н.Гуляев, культура управлениетин специалистар К.Н.Матвеев, А.П.Захарова буоламмыт тахса сырыттыбыт. Спартакиада сабаланын иннинэ учаастак олоҕун-дьаһаһын, тэрилтэлэрин кытары билистибит.

рыттан хаалсыбаттарын туһугар коллектив биһирэ сомоҕо буолан сыраллаһан үлэлиир.

Билигин оҕуула Уорбаҕа 1997 сыллаахха аһыллыбыта, биһирэ үөрэнээчилээх. Оттон ол биһирэ оттон саҕалаан билигин 11 үөрэнээчилээх, икки учууталлаах алын кылаастаах оҕуула баар. Үрдүк үөрэхтээх биолог, 15 сыл педагогическай стажтаах Наталья Дмитриевна Лукина дыһыттын тосхойуутунан кырыы учаастак олохтооҕо буолан, манна учууталлыр. Кинини кытары Д.П.У-ну бүтэрбит, бэйэс сылын подстахтаах Аида Петровна Дюдорова үлэлиир. Маннайгы кылааска 3, иккискэ 2, үтүскэ 2, төрдүскэ 2 оҕооохтор. Оҕолор билинг-көрүгэ тардыһылаахтар, үөрэхтэрин 100 % ситиһэллэр, хаачыстыбалара үрдүк. Ону маннайгы кылаас үөрэнээчилээх мунуутуҕа 30 тылы ааҕарынан да сыаналыахха сөп. Үһүяаны кытары холбоһон оҕуула-сад статуһун туруорса сылдьыттар эбит даһаны, ол норматив ирдэбиллэр эппиэттэспэт буолан кыһалыбатах. Онон иккис Хадаардаагы үһүяан уонна орто оҕуула филиалларын быһылырын тэриллэн олороллор. Учебнигынан уонна методической пособиеларынан Хадаартан хаачыллаллар, үлэлэрэ эмиз оттон хонтуруолланар. Кулуубу уонна үһүяаны сылытар котельнай оҕоҕо кыйбат буолан, быйыл оҕуула туспа оттуллубут. Оҕуула биһирэ мунуугун ДВП-нан быһаан чок котелун туруоран баһаһыаннаһан тахсыттар.

— Аны кыһын улахан котельнайга эбии олох туруоруллуохтаах. Оҕуула оҕуула уонна киһи салгытыгар баар быйыл

тоҕоруллубут дыһы холбонуохтара, — диян Петр Петрович быһаарар.

— Ол дыһыа ларек килиэҕэ, киһи онугар АТС туруоруллуоҕа, оттон билигин АТС туар хонугар библиотека киирэн биһирэ.

Ити курдук учаастак сайдарын туһугар үлэ-хамнас бэйэ кыһын иһинэн ытыллар эбит. Баҕа санаа быһытынан үһүяан уонна оҕуула дыһыларын иннилэригэр оҕо оонньуур площадкага эбэтэр ол тэҥнээн оҕо аймакка сөптөөх тусх эрэ оҕуулу туһуларын уонна өссө бу тэрилтэлэр территорияларга туспай күрүөлэнэллэригэр этилинэ. Бу, биллэн туар, аһардас баһылаах эбэтэр биһирэ икки учууталга, иитээчилээх кыйтарбат суол. Манна “эйизин-мизин” дэспэккэ, бүтүн нэһиликэни турууута, атын сиргэ олорор биһирэ дойдубаахтар, попечителлэр, шефэстэр көмөлөрө наада.

СПАРТАКИАДА

Быйыл ытыллар кырыы учаастактар улуустаагы спартакиадалара Чөл олох сылынан чөл олоҕу нэһиликэнигэр пропагандалаһынга, маасабай спорду сайыннарыга аһанна. Манна сэттэ учаастактан — Хаһыахан, Уорх-Күөрэттэн, Түөйэттэн, Мэлдьэхситтэн, Улахан Күөлтэн, Бөрөттэн уонна олохтоох Уорбаҕтан барыта 140 киһи кытта кэлбит. Күнүс 2 чаастан спортзалга хамаандаһар парадтара буолла. Спортотдел председателэ Н.Н.Гуляев эрчимнээх хамаанданы биһирэтин кытта көрдүөргэ кэккэлээн турбут хамаандаһар чиккэһына түстүлэр. Спартакиада аһыллытынан бары муһууттары улуус баһылыгын социальнай болпуростарга солбуйааччы А.С.Иустинова эбэрдэлээт. Спартакиада ытыллар сылын-соругун билиһиннэрдэ, Чөл олох сылынан былаананар дьаһаллар, ол иһингэр чэй иһитин сизрин-туомун туһарынан кэспээт. Спартакиада аһардас холу холоһуунан эрэ муһурданнатын, уопсай интэриэстээх буолан хардарыта бодорулууга, үлэ үөрүйэхтэрин атаһаһыга, баар проблемалары быһаарыга анаарын бэлиэтээт, ситиһиллэри баҕарда. Күрэхтэһини тэрийээчилэр ааттарыттан Уорба баһылыга П.П.Старостин, культура управлениетин методиһа А.П.Захарова тыл этилэр. Н.Н.Гуляев күрэхтэһини баһаһыаннаһан быһаарда. Ол кэминтэн күрэхтэһини быһаарын көтөҕөр чиккэ быһырыныгы спартакиада кыйылааһар — Мэлдьэхси учаастагын хамаандатыгар бэрилинэ. Өрөгөйдөөх гимн уонна дохсун ытыс тыһынан доһууолланан Сахабыт Республикаһы былааҕа күөрэчи көтөбүлүнэ.

Хамаандаһар волейболга, сидуобаҕа, армрестлингга, остуол тенниһигэр, канат тардыһытыгар күөн көрүстүлэр. Күрэхтэһини түһүмэхтэрин учаастактар баһылыктарын эстафеталара түмүктээт. Икки күннээх тыҥаһынаах киирсини түмүгүнэн олохтоох Уорба хамаандата бириистээх үтүс миэстэҕэ тигистэ. Түөһү иккис буолла. Оттон үтүс көрүгүтэргэ чорбойон Мэлдьэхси хамаандата бастаата, кубоҕы илдьэ барда.

Р.СИБИРЯКОВА.

ПСИХОЛОГИЧЕСКАЯ КИИИ ФИЛИАЛА АҢЫЛЫННА

Муус устар 13 күнүгэр Чурапчы салинныатин Культурнай-спортнай киһигэр СР ыччаты социальнай-психологическай өттүнэн өйүүр киһи Чурапчытаагы филиалын аһыллытын дыһыа түһүтэ буолла. Филиал сибидиссэйинэн оҕуу, ыччаты иһитигэ оһуулаах үлэһит, Россия үөрэҕиритин туйгуна Лена Герасимова Винокурова аһанан үлэтин саҕалаата. КСК иһигэр туһунан хоско үс үлэһиттээх филиал улуус 14-тэн 30-гар дээрси саастаах оҕолорун, ыччаттарын кытта өй-санаа өттүнэн көмөлөһүүгэ үлэһиттээх.

Киһи үлэлиир хайыската кизг. Ол курдук, ыччакка өй-санаа өттүнэн көмөү таһынан абитуриенттары, эдэр ыаллары

кытта үлэлииллэр. Республика биллэр психолога, киһи директор О.К.Туприна өр сылларга экирэттиһэн, сүүрэн-көтөн бу киһи аһарыт. Киһи филиаллара иһин эңгэр улуустарга эмиз үлэһэн эрэллэр, биһиги улуустуугар бэһиһинэн аһылына. Бу бэлиэ күнүгэ Октябрина Ксенофоновнаны кытта киһи специалистар — директор солбуйааччы, биһиги улуустуу куратора Н.Н.Гаврильева, психологтар сибидиссэйдэрэ Е.Н.Семенова, социальнай-информационнай блок сибидиссэйэ В.В.Скрябин кэлэн алгыстарын этэн, үлэ хайысхатын быһаарсан бардылар. Улуус дьаһалтатын аатыттан баһылыгы социальнай болпуростарга солбуйааччы А.С.Иустинова, ыччат отделын начальнига И.Г.Васильев, Чурапчытаагы оҕо спортнай оҕуулатын директор В.С.Дьяконов, Кытааннах нэһиликэни баһылыга И.П.Игнатев, улуустаагы дыһы кэргэн киһини директорын эбэрһиннэһин толороочу Н.С.Борисова уонна олохтоох ыччаттар кыттыны ыллалар.

Эбэрдэ тыллар кэниһэрэһтэн ыңырыллыбыт ыалдьыттар КСК саалатыгар киирэн Болпур нэһиликэни олохтоохторо тэрийбит чэй иһитин сизригэр-туомугар сырыттылар. Хас биһирэ норуот чэйи иһитин туһунан кэспээһнээх, иһитигэр-хоһуулар, аһыгар-үөлүгэр, ырыатыгар-үңкүүтүгэр тийэһэ бэлэмнэммит бу бэртээхэй дьаһалтан бары да аһынан табыстыбыт. Билигин мындааһылар бу сизри-туому салгыы тарбаталлар, онон ситиһили кэспки барбаһа манна бэйэбит сылдьан көрөргүтүгэр субэлиһин.

Саҥа саҕалаһын хайан баҕарар ырахан. Ол да буоллар, бу киһи үлэтэ ыччакка биһирэнигэр саарбаһаабаһын. Олох

киһи үөһүтээх-аһыбатах өттүнэн токуруйар кэмигэр ордуу ыччат дыһыгэ өй-санаа өттүнэн көмө туһулааһар да күндү, сыаналаах. Маныаха биһиги бу саҥа аһыллыбыт филиалбыт үлэһиттэрэ чугас доһор, үтө субэһит буоларга бэлэмнэр. Онон, улуус ыччаттара, ырахан кэми кэтэһэ сыппаһа, эйизэ көмөү иһиллэрин үүнэр дыһыгэ сылдьан субэлэтэн аһаргытын үмүмүг.

О.ЖИРКОВА.

Хаартыскаларга: 1. Кытай норуотун чэй иһитин церемониятын көрдөрүү (хаһас). 2. Филиал аһыллытын кыттылаахтара.

С.БОРИСОВА

.....

Автор сурутар этиллэр санаа
редакция позициятыгар малдын сөп түбэлэр
буолбатах. Сурутка мыйылар чакчылар
кырдыктаахтарыгар эппитинэни
автор тус бэйэте сүтэр.

Кутурбанарын түрлэллэр:
- Илья Николаевич олохтон тусгайытынан ийнитигэр
балтыбыгыр Андреева Александра Самсоновнага олулоругар
Чуралчттан Федосеевтар, Оконешиковтар, Ф. Догдонова,
Евсеевтар.